

REGISTERBLAD

Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län.

Områdesnamn: Skäggenäs

Områdesnummer: NRO08039

Namn: Markus Forslund (1998-10-20, uppdaterat 2001-01-30)

Kommun: Kalmar

Kartblad: 4G NO

Area: 2 050 ha, varav 1 332 ha land och 718 ha vatten

Naturgeografisk region: Underregion 12 b: Kalmarkusten och underregion 14 b: Ölands skogrika områden

Kust/havsregion: IV Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: --

Agrara kulturlandskapsregioner: Öland och sydöstsmåländska slättbygden

Landskapsformer: Slätt med relativ höjd under 20 m

Postadress
391 86 Kalmar

Besöksadress
Malmbrigatan 6

Telefon
Växel 0480-820 00

E-post
lansstyrelsen@h.lst.se
www.h.lst.se

NRO08039

Skäggenäs

Riksvärde

Geovetenskap (kvartsit, klapperfält, strandvallar)		
Ädellövskog	Fauna och flora	
Fauna		

Värdeomdöme: Skäggenäshalvön och kustzonen där innanför har mycket framträdande geologiska, botaniska och landskapsmässiga värden. Det välutbildade strandvallssystemet är en viktig referenslokal för Östersjöns utvecklingshistoria. En kvartsitkupol bryter igenom sandstensunderlaget på flera ställen. Vid Lindö finns ädellövskog med mycket höga entomologiska och kryptogamvärden. Vid Revsudden finns en av Nordeuropas bästa sträcklokaler.

- Huvudkriterier:**
- A -- Område med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper eller kombination av naturtyper, som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system såväl på land som i vatten.
 - C -- Område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter
 - D -- Område med mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt, i vissa fall återupptaget, bete på strandängar och sandgräshed. Värdena kan påverkas negativt av täkter, storskaligt skogsbruk, igenplantering eller igenväxning av åkrar, bebyggelse m.m.

Säkerställande: Lindö är naturreservat och föreslaget av regeringen som särskilt bevarandeområde, enligt habitatdirektivet, i Natura 2000.

Områdets huvuddrag: Skäggenäshalvön hyser strandvallar, rullstensåsar, stentorg och kvartsitblottningar. Området är till större delen barrskogsbevuxet men har även omväxlande odlingslandskap, lövskogar och strandängar. I lövskogen vid Lindö finns ett stort antal rödlistade insekter.

Ur geologisk synvinkel får Skäggenäs betraktas som en unik och synnerligen skyddsvärd lokal. De välutbildade strandvallarna är av stor betydelse för tolkningen av Östersjöns nivåförändringar och landhöjningen som skett efter den senaste istiden. Berggrunden utgörs till större delen av kvartsit, vilket är ovanligt för regionen. På några ställen vid Revsudden är berggrunden blottad. På kvartsitblottningen vid Alkulleberget finns en av Kalmarkustens få och bäst bevarade isräfflor.

Runt så gott som hela Skäggenäshalvön sträcker sig ett system med dubbla strandvallar. De är till största delen uppbyggda av klapper. Avståndet mellan de båda vallarna uppgår oftast till 100 - 200 meter. Den högst belägna markerar Ancylussjöns strand, den lägre Litorinahavets. Strandvallarna är praktfulla element i landskapsbilden. Bäst utbildade är de i söder och öster. Här kan de på sina ställen uppnå en relativ höjd om fem meter.

Mellan Turenäs och Varvet ligger det kanske värdefullaste avsnittet med strandvallar. Längs en sträcka är vallarna tredubbla. De väldiga klapperstensfälten ("stentorg") är klädda med mycket vacker lavvegetation.

Nära Äspelund finns den enda kända lokalen i landet för en fossil fauna med bl.a. ostrakoden

(musselkräfta) *Mobergella holstii*.

Bäckeboåsen börjar som ett långsträckt rev i havet sydost om Revsudden och går därefter i ostvästlig riktning tvärs över Skäggenäs. Åsen fortsätter som ett näs mellan norra och södra Dragsviken.

Kåremoåsen är en låg biås till Bäckeboåsen, som börjar i den västligaste delen av halvön och fortsätter i nordsydlig riktning. Den sydligaste delen bildar en tall- och enbevuxen halvö, Enerevet. Åsen fortsätter i havet och kan spåras på några små öar. Vid Ljungnäs är åsen väl utbildad. Den är speciell eftersom den i nutid höjer sig över nuvarande havsyta, genom den pågående landhöjningen.

Området har mångformig vegetation. Större delen av halvön är bevuxen med olika typer av barrblandskog. Områdets olika naturtyper är mosaikartat övergående i varandra. Mellan Tuvenäs och Narvet finns lavbeklädda klapperstensfält.

Sydväst om Vadstena finns en ekdominerad lund med flera gamla och storväxta träd. Där växer murgröna, lundtrav, gulsippa, desmeknopp, Sankt Pers nycklar och skånsk nunneört. Sydost om Lunden finns en sandstrand med ett mindre dynamråde. Vid stranden växer vejde och vårklynne. Odlingslandskapet vid Narvet har en tilltalande landskapsbild med åkerlyckor, och ekdungar. Vid stranden finns värdefulla strandängar. Till björkhagen i Venenäs hör ett fint strandområde. En betad udde med en mindre fiskebod sträcker sig ut mot moränskärgården innanför Skäggenäs. Vidare finns i området sandiga åkrar med ovanliga åkerogräs, en lövlund med sårlåka, en före detta askäng, en lund med ramlök, lungört och skånsk nunneört, ett kärr med jättestarr, en hagmark med hamlade lindar och en växtlokal för de sårbara ogräsen klubb- och åkerfibbla.

Väster om Drag finns ett mångformigt och artrikt strandängsområde som är utvecklat på sandigt-grusigt material från åsen. Inom strandområdet finns ett kärr med vitag, kärrspira och tätört.

I området vid Lindö finns en rad rödlistade arter knutna till gamla ekar och lindar. Bland skalbaggar finns flera arter som lever i hålträd och i död ved t ex gulbent kamklobagge och gulbandad brunbagge. Lövvårtbitaren förekommer rikligt. Bland fjärilarna kan vitt ugglemott, lindbrokmal, åkerväddmott och lindmalmätare nämnas. Det är dessutom den enda kända lokalen i Småland för ljusribbat ängsfly och leverfärgat ängsfly. Flera lavar med höga krav på sin växtmiljö finns på de gamla träden. Gammelekslav, som nästan uteslutande växer på gamla ekar, visar här ett undantag och återfinns både på ek och lind. Här finns också matt pricklav, liten sönderfallslav och på veden av en gammal eklåga växer dvärgbägarlaven. När det gäller arter knutna till gamla och grova ädellövträd, utgör kuststräckan norr om Kalmar en viktig del i ett landskapsperspektiv.

På Skäggenäs finns några av de nordligaste lokalerna i landet för långbensgroda. Vid Revsudden finns en av Nordeuropas bästa sträcklokaler. Framförallt är det ejdersträcket på våren som gjort lokalen känd. Som mest har 191 000 ejdrar passerat på en dag.

På Skäggenäshalvön utgörs berggrunden till större delen av kvartsit.

Anmärkningar: Venenäs och Rev ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövården i odlingslandskapet (80-17 och 80-18). Flera nyckebiotoper förekommer i området. Klass 1 i naturvårdsplanen (Ka-09).

Referenser:

- Baranowski, R. Och Nilsson, S.G. 1995. *Vedskalbaggsfaunan i håleksområden*. Årsrapport från Kalmar län.

- Forslund, A. m fl. 1995. *Odlingslandskapet i Kalmar län. Bevarandeprogram, Kalmar kommun.* Länsstyrelsen i Kalmar län informerar. Meddelande 1995:11.
- Forslund, M. (red). 1997. *Natur i Östra Småland.* Länsstyrelsen i Kalmar län. Kalmar
- Jansson, T. 1996. *Från Lönneberga till Långe Jan.* Vägvisare till natur och kultur i Kalmar län. Svenska Turistföreningen och Länsstyrelsen i Kalmar.
- Jonsson, B. 1975 *Utkast till naturvårdsplan för Kalmar kommun* Preliminär sammanställning, Kalmar 1975.
- Knutsson, G. 1965. *Grusinventering i Kalmar län. Del 2. Södra fastlandsdelen.* Länsstyrelsen i Kalmar län, Kalmar 1965.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 1989. *Inventering av ängs- och hagmarker, Kalmar kommun.* Länsstyrelsen i Kalmar län informerar, 1989:23.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 1989. *Naturvårdens riksintressen, Kalmar läns fastland.* Länsstyrelsen i Kalmar län informerar, 1989:6.
- Rudmark, L. 1980 *Beskrivning till jordartskartan Kalmar N0/Runsten NV*, SGU Ae 43, Uppsala 1980.
- Ryrholm, N. 1992. *Småländska insektslokaler.* (Stencil).